

A FŐVÁROSI TANULÓIFJÚSÁG PÁLYAVÁLASZTÁSA 1938-BAN, A NEVELÉS PROBLÉMÁI SZEMPONTJÁBÓL.¹

Az emberiség és a nemzetek a történet régebbi korszakaiban a pályaválasztás szabadságát korlátok közé szorították. A munka és a foglalkozások ilyen megkötése mutatja, hogy az életpálya fontosságát az emberek minden időben felismerték. Így keletkezett mindenfajta kasztrendszer. A XVIII. század felvilágosodása nyomán jelentkező liberalizmus azután ledöntötte a korlátokat, és az emberi munka szabadabbá vált. A cél ekkor az volt, hogy az egyéni képességek és arra valósságok a szó nemleges értelmében szabadon (vagyis: minden feszélyezettségtől menten) bontakozzanak ki. Ámde a szabadságnak van romboló, beteges formája is, ez pedig nem más, mint a felületes, könnyelmű pályaválasztás.

Korunk feladata, hogy a két ellentétes elv helyes szintézisét elvégezze. Napjainkban a pálya, a hivatás és annak megválasztása mérhetetlenül fontossá vált, és jelentősége még továbbra is fokozódik. A nemzetek nagy versenye, a gazdasági és kulturális élet fokozott igényei minden téren minősített munkát kívánnak, a tehetségekben rejlő nemzeti tőke kihasználását, a munka eredményének megsokszorozódását, olymódon, hogy a kellő ember kerül a megfelelő helyre. A képesség és hajlam nélkül, örömtelenül végzett munka rendszerint csak silány kontárság, amelyért vevő és megrendelő egyaránt csak kidobja a pénzt. Az elhibázott pálya tragédia az egyén és mérhetetlen erőfecsérlés a nemzet szempontjából.

Az egyénnek tehát joga van szabadon megválasztani foglalkozását, a nemzetnek és társadalomnak viszont érdeke és kötelessége, hogy a hibás pályaválasztást megakadályozza. E látszólagos antinómiát csak olymódon lehet feloldani, hogy az egyén felelősségérzetét növeljük. Kényszer, Madách falanszter-berendezkedése helyett el kell látnunk idejekorán az embereket pályaismeretekkel, pályafelvilágosításokkal, rá kell ébresztenünk őket a pályaválasztás fontosságára, rá kell nevelnünk az ifjúságot a pályaeitikai beállítottságra és felelősségtudatra. Így a pályaválasztás napjaink fontos pedagógiai problémája és feladata.

Elsősorban az erkölcsi oktatás és nevelés az érintett és érdekelt terület. Az életpálya épp: hivatás, vagyis nem csupán a megélhetést, hanem az egész életet jelenti. A jó pályaválasztásnak egész életre kell szólnia. A pálya tehát az etika szférájába tartozik, éppúgy, mint pl. a házasság. Pedagógiai feladat, hogy már a gyermeki lélekben meggyökereztessek a pályaetika elveit: a felelősségtudást és

¹A Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Eklektikai laboratóriumának tömegvizsgálatai alapján.

lelkiismeretességet a pályaválasztásban, a pályára való előkészületben és a választott pályán való működésben. Már a gyermekkorban kell érzületünkkel válnia, hogy minden becsületes munka értékes, hogy a több képesség többre kötelez, a kevesebb képesség ellenben csak kevesebbre jogosít, hogy a hivatás kötelmei egyéni érdekeink fölé helyezendők stb.

Ma az erény fogalma szűrkévé, savanyúvá, sőt nevetségessé vált. A modern ember alig tudja már megérteni, miként volt lehetséges, hogy régebbi korokban az erényről írni és beszélni megtisztelő és általános érdeklődést keltő dolog volt. A modern embernek ez az erkölcsi kiábrándultsága csak látszólagos. Ma is van egy erkölcsi terület, amely az érdeklődés központjában áll, csak nem erénynek, hanem hivatásnak nevezzük. Az állam hivatása, a nemzetek hivatása, a parlament hivatása, a hivatásrendek és -szervezetek, az egyéni hivatások: papi, bírói, államférfiúi stb. hivatás, végül pedig, de nem utolsó sorban a pályaválasztás és alapja: a pályatudomány, mind az érdeklődés középpontjába kerültek, mégpedig fontosságuk révén.

A pályatudomány nem is *egy* tudomány, hanem tudományok szintézise. Részt vesz kialakításában a statisztika, szociálpolitika, gazdaságtan, lélektan, orvostudomány és — nem utolsó helyen — a pedagógia is.

A pályalélektani képesség- és alkalmasságmegállapításnak a pályaválasztási tanácsot kérő ifjúra vonatkozólag ugyanis két útja van: egyik a laboratóriumi kísérletek és próbák (tesztek) útján való vizsgálat, másik a pedagógiai megfigyelés. Utóbbinak az az előnye, hogy hosszú időre: évekre terjed ki, elkísérheti — évenként vagy kétévenként megfigyelőlapokra főbb eredményeiben lerögzítve — az ifjút az óvodától az egyetemig vagy a munkahelyig, hogy itt a munkavezetők vagy az üzemi pszichológusok tovább folytassák. A próbák adatai tárgyilagosebbak és kevésbé viszonylagosak, mint a megfigyelés adatai, de viszont csak a pillanatnyi diszpozíciót mutatják. Németországban a pályaválasztási tanácsadás hivatalosan megszervezett és az egész lakosságra kiterjesztett intézmény, úgyhogy a gyakorlatban jóformán minden ifjú, aki iskoláit befejezte vagy aki magasabb iskola választása előtt áll, körzetének pályaválasztási tanácsadóhelye elé kerül. E tanácsadóhelyek pedig az eseteknek átlag 80%-ában az iskolák beküldött pedagógiai megfigyelőlapjai alapján ki tudják adni a tanácsot, és csak a fennmaradó 20% esetében szükséges még egynémely lélektani laboratóriumi vizsgálat.

A pedagógia második feladata tehát a pályaválasztással kapcsolatban az iskolai megfigyelés.

De van egy harmadik feladata is, és ez: a pályafelvilágosítás, a pályaismeretek terjesztése. Utóbbi oly fontos, hogy pl. az Egye-

sült Államokban még a lélektani képesség- és alkalmasságvizsgálatoknál is nagyobb mértékben fejlődött ki, noha a pályalélektani vizsgálatok is igazi amerikai méretekben: egész »pszichológusdivíziók« útján folynak. Amerikában ugyanis sok ezer foglalkozás közül kell az ifjúnak, általában a pályát választónak, a neki valót megtalálni. Kétségtelen, hogy helyesen csak az az ifjú képes pályát választani, aki rendelkezik annyi pályaismerettel, hogy tudomást szerzett arról a pályáról is, amelyre rátermett. A pályaismeretek terjesztése olyan feladat, amely feltétlenül beiktatandó minden állam oktatási programjába. Erről egy nemzet se mondhat mármár le, ha nem akar hátramaradni a nagy gazdasági és kulturális versenyben.

Amíg tehát a pályaválasztási tanácsadás figyelembe veszi az egyéni képességet és arra való alkalmasságot, másfelől a nemzeti munkapiac és munkamegosztás szükségleteit, addig a pályafelvilágosítás a pályaismeretek terjesztésével elégszik meg. Természetesen mind a kettőre szükség van. Mind a kettő olyan fokban bevált a gyakorlat, az élet számára, hogy már a háborús években az Egyesült Államok lélektani képességvizsgálatok segítségével végezte el hadseregének páratlanul rövid idő alatt való felállítását és ütközésképes tételét. Németországban főleg a világháború után fejlődött ki a pályaválasztási tanácsadás, vele párhuzamosan pedig a pszichotechnikai, pályalélektani, üzemi lélektani stb. kutatás. Már az 1930-as évek elején több, ú. n. »ellenőrzés« történt a tanácsadás helyességére vonatkozólag, és ezek a tanácsokat 80—90%-ban helyeseknek, igazoltaknak találták.

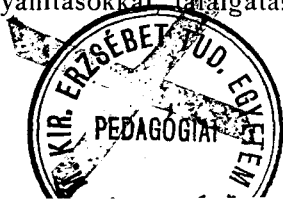
Magyarországon is számos lelkes próbálkozás és kezdeményezés történt ebben az irányban, és ma annyi eredmény már van, hogy több képesség- és alkalmasságvizsgáló intézetünk működik, részben pályaválasztási tanácsadással, részben bizonyos foglalkozás számára való kiválogatással egybekötve. Előbbire példa a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriuma, utóbbira számos ipari vállalkozásunk és üzemünk, továbbá az államvasutak, a fővárosi villamosközlekedési vállalat, végül a honvédség, csendőrség és légügy által fenntartott képességvizsgálók stb. Sajnos, mindez együttvéve is még nem több, mint néhány kis mentőcsónak egy óriási áradás közepette. Csak egy példát említünk a szükségletnek nagysága és a rendelkezésre álló intézetek keretei között fennálló aránytalanságra: az 1938/39. tanévben a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriuma csak a fővárosi polgári iskolák körében vállalkozott a végző IV. osztályos tanulóknak szóló pályaválasztási tanácsadásra, úgy, hogy a felettes hatóság intézkedése folytán az osztályfőnöki órák egyikén a tanulók felvilágosítást nyertek a pályaválasztás fontosságáról, a felületes pályaválasztás veszedelméről, a pályaválasztási tanácskérés szükség-

gességéről és lehetőségéről. Az elemi iskolák és gimnáziumok forduló osztályait már eleve nem mertük elvállalni, számolva a polgári iskolák tanulóinak tömegével. Az eredmény így is az volt, hogy laboratóriumunk a mai keretek között mozgó teljesítőképességével a tanácsadásra jelentkező mintegy másfélezer tanulónak alig több, mint harmadrészét tudta csak tanácsadásban részesíteni. Ehhez még azt a körülményt is hozzá kell számítanunk, hogy az összes fővárosi polgári iskolai IV. osztályos fiú- és leánytanulóknak csak mintegy 40%-a jelentkezett egyáltalában pályaválasztási tanácsadásra, de viszont valamennyi tanuló rászorult volna. Utóbbi körülményt bizonyítja, hogy általában tapasztalataink és adataink szerint azok az egyének, akik tanácsadóhely felkeresése és szakszerű tanács nélkül választanak pályát, e választást átlagban 25%-ban elhibázzák, vagyis oly pályát választanak, amelyen akár valamely értelmi, akár testi, akár esetleg erkölcsi sajátosságuk vagy foglalkozásuk folytán nem képesek helyüket megállni, esetleg valami veszedelem fenyegeti őket.

Mindenfajta pályaválasztási tanácsadásnak és irányításnak első feladata mármost, hogy a fennálló helyzetről és viszonyokról tájékozzódjék. Ezért kellett a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriumának, amidőn célkitűzéseinek gyakorlati ágában főfeladatául tekinti a pályaválasztási tanácsadást, nagyarányú statisztikai feltárást vállalnia a budapesti gyermek és ifjú valóságos helyzetéről a pályaválasztás előtt. Igyekeztünk oly tömegű adatot megszerezni, amelynek feldolgozása a nagy számok törvényénél fogva ad képet az ifjúság pályaválasztásáról. Az így nyert kép aztán fontos szociálpolitikai tanulságokat és figyelmeztetéseket rejt magában. Nem csupán a vélt és hozzávetőlegesen következtetett, hanem a valóságos állapotot mutatja, az egészséges mozzanatokkal és a veszélyekkel együtt.

Adatgyűjtésünk nem foglalja magában a kereskedelmi iskolákat, tanítóképzőket és egyéb szakiskolákat, mert ezekben az esetekben a választott és elvégzett iskola szakiránya nagyjából önként tájékozott a tanulók pályaválasztásának irányáról is. A laboratóriumunk által feltárt statisztikai képhez és számokhoz ezen iskolafajok idevágó számadatait tehát kiegészítésül szintén tekintetbe kell vennünk. Jelen cikk továbbá a részleteket illetőleg csak a fiútanulókkal foglalkozik. A leánytanulók pályaválasztási adatait Borsli Katalin, a laboratórium pályaválasztási tanácsadója a női foglalkozások körében, más helyen és cikkben fogja közölni.

Számadataink azokra az iskolafajokra terjeszkednek ki, amelyek tanulóanyagára vonatkozólag a magyar pályakutatás — sok lelkes és fáradságos munka nem egy értékes gyümölcse mellett is a kezdet fókán álló és igen hiányos dolog ez még hazánkban! — eddig sötétben tapogatózott és merő gyanításokkal találgatásokkal

elégedett meg. Ezek az iskolák: az elemi, a polgári és a gimnázium. A gimnáziumok VIII. osztálya az egyetlen kivétel. Az érettségiző tanulók pályaválasztását ugyanis A Főiskolai Tanulmányi és Pályaválasztási Tájékoztató Intézet gondosan kutatta, mégpedig 1928-tól kezdve öt éven át a mindkét nembeli összes tanulók rendszeres kikérdezése révén. Összesen több mint 26.000 érettségiző pályatervei felől nyújtott adatokat. — Ezek az adatok főleg az ország magasabb értelmiségi pályái felé való elhelyezkedésre törekvőket ölelik fel az ifjúság egészéből. A mi munkánk nem terjed ki az egész országra, csak Budapestre, de viszont minden pályát a vizsgálódás körébe von. Erre a munkára azonban úgyszólván csak heteket tudtunk fordítani — a kapott adatok feldolgozásával együtt —, meg kellett tehát elégednünk, rendszeres kikérdezés helyett, az esetek nagy tömegénél, az írásbeli és csoportos válaszokkal. Ebben felbecsülhetetlen segítségünkre volt a Budapesti Tankerületi Kir. Főigazgatóság és a székesfővárosi kir. tanfelügyelő úr, mert kérésünkre elrendelték, hogy az összes budapesti iskolák közül a fent említett fajoknál a fordulóosztályok tanulói kérdéseinkre röviden írásban válaszoljanak, mégpedig valamennyi iskolában ugyanazon a napon (1938. november 10.). Kérdéseink a következők voltak: 1. »Mi szeretnék lenni?« 2. »Milyen pályára fogok menni tényleg?« 3. »Miért választom a 2. pontban említett pályát?«

Összesen 19:219 tanuló felelete érkezett be, 323 iskolából: 121 elemi fiúiskoláé 5927 tanulóval és 123 elemi leányiskoláé 6076 tanulóval; 24 polgári fiúiskoláé 2051 tanulóval és 29 polgári leányiskoláé 2260 tanulóval; végül 17 fiúgimnáziumé 2064 tanulóval és 9 leánygimnáziumé 841 tanulóval.

A kérdések kifejezetten az életpályára vonatkoztak, nem pedig a pálya érdekében esetleg választandó szaktanulmányok vagy magasabb iskolafaj megnevezését kívánták.

Minden tanuló egy-egy lapon felelt, az iskolánként beérkező lapok alkották azt a nyersanyagot, amelyet az év folyamán sikerült feldolgoznunk a tényleg választott foglalkozás tekintetében. Eddig tehát a 2. kérdésre adott feleletek feldolgozásával végeztünk, és jövőre marad a másik két kérdés, vagyis a pályaválasztási motívumkutatás szempontjából való értékesítése az anyagnak. Hogy a bekért adatok valóban a tanulók lelki helyzetét és felkészültségét mutatják a pályaválasztás kérdésével szemben, arra vonatkozólag biztosíték az utasítás. E szerint a tanítók és tanárok rövid felvilágosítást kellett, hogy adjanak — és csak rövidet, néhány perceset adhattak — a gyermekeknek, hogy ezek megértsék feladatukat, közvetlenül a kérdések feltevése és a rájuk válaszolás előtti percekben. Azonban egy szóval sem volt szabad a gyermekeket előkészíteniök és befolyásolniok.

A beérkezett feleletek megoszlása foglalkozáscsoportok szerint
%-ban kifejezve:

Fiúk	IV. el.	VI. el.	VIII. el. v. IV. polg.	IV. v. VIII. gimn.
szellemi	24.2 %	2.3 %	13.3 %	60 %
keresked.	2.8 "	3.5 "	4.8 "	1.4 "
ipar	23.2 "	58.8 "	61.5 "	11 "
mezőgazd.	1.7 "	1.5 "	2.7 "	3.3 "
személyi sz.	25.9 "	19.3 "	13.7 "	7.3 "
családi-szoc.	0.1 "	0.1 "	—	—
nem szakm.	0.9 "	1.9 "	1.1 "	0.2 "
tájékozatlan	4.5 "	3.7 "	1. "	8.6 "
alternatív	2.2 "	2.6 "	0.6 "	1.8 "
feltételes	5.4 "	2.1 "	0.2 "	—
nem tudja	4.7 "	3.4 "	1. "	6.4 "
komolytalan	4.4 "	0.8 "	0.1 "	—
Lányok				
szellemi	41.4 %	5.2 %	33.8 %	63.3 %
keresk.	4.3 "	5.2 "	6.3 "	5.4 "
ipar	32.6 "	66.2 "	31.7 "	12.9 "
mezőgazd.	0.5 "	0.2 "	0.4 "	1.3 "
személyi sz.	2.4 "	21. "	0.8 "	1.5 "
családi-szoc.	4.8 "	3.4 "	2.6 "	4. "
nem szakm.	2.4 "	7.4 "	0.6 "	0.1 "
tájékozatlan	0.2 "	5.8 "	6.8 "	6.5 "
alternatív	0.6 "	1.1 "	10. "	—
feltételes	2.3 "	—	2. "	—
nem tudja	3.5 "	2.2 "	—	5. "
komolytalan	4.8 "	1.2 "	5. "	—

A mezőgazdasági pályák csoportjához vettük a bányászatot is, a választók elenyészően csekély száma miatt. A személyi szolgálatok csoportjába soroltuk az altiszt, katona, tűzoltó, rendőr, sport, közlekedés stb. pályáit. A családi-szociális pályák csoportjába főleg nem férfi-, hanem női pályák tartoznak, mint: háztartás, védőnő, gyári gondozónő stb. A nem-szaktudás csoportjába került az olyanféle foglalkozás, mint: napszámos, utcaseprő stb. Tájékozatlan az az ifjú, aki pályaismeret hiánya folytán nem pontos, csak általános pályamegjelölést írt, pl. kereskedő, iparos, munkás stb. Mégis, ha legalább a fenti csoportok valamelyikén belül elhelyezhető volt választása, felvettük az illető csoportba. Ezért pl. az egyes különleges foglalkozások mellett a részletes statisztikában ott szerepel az általános megjelölés és a csupán ilyent adók száma is, pl. mérnök (gépész), mérnök (építész), mérnök (elektro-), mérnök (vegyész) mellett: mérnök stb. Alternatív pl. a következő felelet: »Vagy lakatos leszek, vagy asztalos.« Feltételes pl.: »Ha szüleim beleegyeznek, asztalos leszek«.

A statisztikai táblázatból mind a fiúknál, mind a leányoknál világosan kidomborodik a VI., VIII. elemi és IV. polgárinál az elemi

felső tagozatának és a polgári iskolának gyakorlati iránya: ipari pályára innen 60%-on felüli számban mennek a tanulók. Kivételesen csak a leánypolgári és VIII. léányelemi, mert itt a szellemi és az ipari pályák nagyjából egyenlően, kerekén 30—30%-ban oszlanak meg. Ugyancsak kidomborodik a gimnázium elméleti iránya a szellemi pályák vezető, 60%-ával. Hogy a leányok általában erősebb arányban irányulnak a szellemi pályák felé az összes iskolafajokban, mint a fiúk, ez is olyan jelenség, amely megérdemli mind a nőkérdéssel foglalkozóknak, mind pedig a nemzetgazdászoknak és szociálpolitikusoknak figyelmét.

A IV. elemi statisztikája azért is érdekes, mert a valóságos helyzetnek megfelelőleg még differenciálatlanul mutatja az ifjúság összességét, mielőtt még szétváltak volna, elméleti és gyakorlati irányban, elméleti és gyakorlati iskolafajok felé. Mind az egyének, mind a nemzeti munka elsőrangú érdeke, hogy az ifjúság a IV. elemi elvégzésekor szakszerű iskolaválasztási tanácsban részesüljön abból a szempontból, hogy ki való képességei alapján gimnáziumba, ki pedig polgáriba.

Összesen 208-féle pályát említettek meg a háromféle iskolatípust képviselő fiúk egyáltalában. Ezeket a foglalkozásokat itt közöljük. Nyilvánvaló, hogy rengeteg más foglalkozás is van, amelyet egyetlenegy fiú sem választott, amelyekről tehát 1938-ban a pályaválasztó fiú-ifjúság egyáltalában nem is vett tudomást! A nemzetgazda feladata lesz, hogy eldöntse, milyen mértékben és arányban kívánatos az elhanyagolt pályákra irányítani a jövőben az ifjúságot. Mi most főleg ifjaink kiáltó pályatájékozatlanságára hívjuk fel az adatokon keresztül a figyelmet, arra a tudatlanságra, amely a nemzet gazdasági léte és jövője érdekében pályatájékoztatás, pályafelvilágosítás, pályaismeretek terjesztése után kiált. Az egyes pályákat szószerint úgy nevezzük meg, amint a gyermekek és ifjak feleleteiben olvasható, csak a különböző szavakkal jelölt azonos pályákat (pl. hivatalnok vagy tisztviselő) vontuk egy szó alá.

a) Gyéren választott pályák (a választók száma 10-en alul):

állattenyésztő	bőrfestő	divattervező
altiszt	bőröndös	dobozkészítő
aranyműves	bőrszakma	drogista
autóalkatrészkészítő	bronzműves	edényfestő
autobuszvezető	címfestő	ékszerész
autóelektrotechnikus	cinkográfus	ernyőkészítő
autófényező	cukrász	esztergályos (réz)
bádogos	csendőr	ezüstműves
bíró (had-)	diplomata	fegyvermester
botanikus	díszlettervező	festékgyáros
bórdízműves	divatrajzoló	festőművész

fémcsiszoló	kereskedő (üveg)	orvos (sebész)
fényképész	kereskedő (vas)	pék
folyamőr	kémikus	pénzügyőr
fotoriporter	képkeretező	pincér
földmives	kirakatrendező	politikus
fuvaros	konzerves	puskaműves
galvanizáló	kovács	rabbi
gazdasági pálya	kőfaragó	rajzoló
gépmester	kőmives	részvénytársasági igazgató
grafikus	kötő-szövő	samottégető
gyári munkás (csokoládé)	központi fűtési váll. kútfúró	szabó (női)
gyémántkőszőrús	lakatos (mű-)	szállítómunkás
gyorsíró	lakatos (szerszám-)	szállodai szakma szerzetes
hajóépítő	litográfus	szobrász
hajógépész	mechanikus (rádió)	szücs
hajós	mérnök (bánya)	tanár (földr.-történelem)
hangszerész	mérnök (film)	tanár (nyelv)
hegedűművész	mérnök (hang)	tanár (rajz)
hentesárúgyáros	mérnök (kohó)	tanár (vegytan)
hittérítő	mérnök (kultúr)	tanár (zongora)
hőszigetelő	mérnök (erdő)	távírász
húsüzemi alkalmazott	mészáros	technikus (textil)
idomszerész	mintarajzoló	technikus (üveg)
iparművész	mintakészítő	terepfényképész
író	mozigépész	természettudós
kalauz (vill.)	mű- és aranyhímző	tisztviselő (magán)
kántor	műszerész (írógép)	tőzsdés
karnagy	műszerész (orvosi)	tűzoltó
kárpitos	műszerész (telefon és rádió)	utazó (keresk.)
kazánkovács	művezető	üggyéd
kerámikus	művésnök	üveges
kereskedő (cipő)	nagyvágó	üzemvezető
kereskedő (dinamó)	nyomdász (betűszedő)	vámos
kereskedő (festék)	nyomdász (gépmester)	vésnök
kereskedő (gépkocsi)	nyomdavezető	zeneszerző
kereskedő (könyv)	operaénekes	zongorakészítő
kereskedő (ruha)	órás	zsoké
kereskedő (szőrme)	orvos (fog)	
kereskedő (szövet)		
kereskedő (textil)		

b) Közepesen keresett pályák (10-től 50-ig):

asztalos	borbély	építész
autóvezető	cipész	erdész
bíró	detektív	festő és mázoló

filmrendező	lakatos	szereelő (villany)
fogtechnikus	mérnök (elektro-)	szerszámkészítő
gazdatiszt	mérnök (építész-)	színész
gazdálkodó	mérnök (rádió-)	szövömmester
gazdász	mérnök (textil-)	tanár
gépész	mérnök (vegyész)	tanító
gyári munkás	motorszerelő	tanár (vegytan)
gyógyszerész	mozdonyvezető	tengerész
hajóstiszt	műszerész (orvosi)	tisztviselő (Beszkárt)
hentes és mészáros	műszerész (telefon)	tisztviselő (külkeresk.)
iparos	optikus	tisztviselő (Máv.)
jegyző	orvos (állat-)	tisztviselő (műszaki)
katonatiszt (csendőr)	orvos (gyermek-)	tisztviselő (posta)
katonatiszt (haditengerész)	orvos (katona-)	tisztviselő (rendőr)
katona	postás	újságíró
kereskedő	rendőr (tiszt)	villamosvezető
kereskedő (fűszer)	szabó	vegyész
kereskedő (gépkocsi)	szakács	zenész
könyvkötő	szereelő (motor)	
kertész		

c) Erősen választott pályák (50-től 100-ig):

autószerelő	lakatos (gép)	pap
esztérgályos (fém)	nyomdász	vasutas

d) Igen erősen választott pályák (100-on felül):

vasesztérgályos	pilóta	orvos
elektrotechnikus	mérnök	tisztviselő
katonatiszt	mérnök (gépész)	

A pályaválasztás határozottsága és komolysága tekintetében aránylag kedvező képet mutat ez a megoszlás. Ez örvendetes jelenség. A pályaválasztás határozottsága ugyanis a jövő hivatás megtalálásának egyik követelménye, és azt a kívánalmat jelenti, hogy a leendő életpálya gondolata minél korábban és döntöbben befolyásolja az egyén akaratát. Mutatkozik ugyan némi gyerekeség és romantika az elgondolásban, de főleg csak a IV. elemi iskolásoknál. Később bámulatos komolyságot tapasztalunk az ifjúság zöménél a kérdés megvitatásában. A gyermeki ábrándok és regényesség megnyilatkozása pedig nem csupán kedves és természetes jelenség e korban, hanem érdekes fényt vet a gyermeklélektan számára a gyermeki érdeklődés irányára, épp a pályaválasztással kapcsolatosan. Az olyasféle pályamegjelölések, mint: mozigépész, csokoládégyári munkás, cukrász, zsoké, nem okvetlenül jelentenek gyerekes vágymegvalósulási elképzeléseket, mert szórványosan fordulnak elő. Gyermekes nagyratörés, de az érdeklődés komolyan vehető iránya is nyilatkozik meg az ilyenfélékben: természettudós, festőművész,

hegedűművész, operaénekes, zeneszerző, politikus stb. De ilyenek is aránylag csak elvétve akadnak. Valamivel gyakoribb a romantikus elgondolás: detektív, autóvezető, bíró, filmrendező, csendőr vagy csendőrtiszt, tengerész, katona vagy katonatiszt. Ezek már a gyakoriban vagy legalább is közepes gyakorisággal választott pályák közé tartoznak. Az ifjúság érdeklődése körében határozottan a technika és főleg a repülés vezet: a legerősebben keresett 8 pálya közül 5 technikai irányú. A mai gyermek és ifjú képzletvilágában és eszményei között első helyen tehát a technikus, különösen elektrotechnikus, a pilóta és a mérnök állnak, de a katonatiszt hivatása is vezet és hasonló módon vezet a tisztviselő. A hivatalnoki pályára való tódulás tehát még mindig nem szűnt meg, de igen örvendetesen ellensúlyozza a technikai foglalkozások keresettségét.

Ha a kereskedelmi iskolák adatait is hozzávesszük, úgy a középiskolai érettségizők összes száma Budapesten az 1938/39. tanévben 1226 egyén (657 fiú és 569 leány) volt. Az 1913/14. tanévben a békeidők Nagy-Magyarországában 5690 egyén (5441 fiú és 249 leány) tett középiskolai érettségit. Az 1930/31. tanévben ez a szám Csonka-Magyarországon 6181 egyén volt (4986 fiú és 1198 leány). Ha Nagy-Magyarország lakosságát a mai Budapest lakosságának kereken hússzorosára, Csonka-Magyarországot pedig nyolcszorosára becsüljük, akkor megállapítható, hogy a háború előtti időkhöz mérten folytonosan emelkedő érettségiző-létszám az idén a fiúknál nem mutatott csökkenést, a leányoknál pedig újra nagy fokban emelkedett.

Magábanvéve örvendetesnek volna mondható ez a jelenség, mert a középiskolai műveltség szellemi érték. A magyarság sokat említett kultúrfölényét is kidomborítja az a körülmény, hogy a trianoni megcsönkítés aránya nem járt a középiskolai tanulóereg hasonló arányú megfogyásával, mert hiszen főleg nemzetiségi területeink veszték el, tehát kitűnik, hogy a középiskolai tanulók létszámát hazánkban elsősorban a magyarok szolgáltatták. Magasabb műveltségünkről tehát sem területi veszteségeink, sem elszegényedésünk következtében nem vagyunk hajlandók lemondani.

Azonban a tényleges helyzetet tekintetbe véve, az érettségizők létszámának emelkedése csak akkor volna örvendetes, ha a magasabb műveltségben való részesedés valódi volna és nem csupán bizonyítvány-infláció, látszólagos nyereség mellett valóságos színvonal-leromlás. A középiskolának ugyanis, legalább mai szerepében és elgondolásában, nem lehet célja a tömegek művelése, hanem csak a szellemi pályára alkalmas kisebbség kiképzése.

Hogy azonban végleges ítéletet alkothassunk a középiskolások számáról kultúr- és szociálpolitika tekintetében, szükséges figyelembe vennünk azok pályaválasztását is. E szempontból örvendetes dolog, hogy jelentős százalék gyakorlati vagy műszaki pályára

igyekeznek menni közülük. Az ipariskolákban és más gyakorlati iskolákban általában az a tapasztalat alakult ki, hogy az érettségizettek vagy legalább gimnáziumot végzettek jobban megállják helyüket, mint az alacsonyabb gyakorlati iskolafajokból jött tanulók. Ez a gimnáziumi elmeképzésnek és annak a bizonyítéka, hogy az értelmesség nem csupán elméleti, hanem gyakorlati pályákon is fontos. Művelt iparosaink iskolázásánál tehát a gimnázium nem jogosulatlan, legalább is mindaddig, amíg nem sikerül eredményesen gondoskodni arról, hogy a gimnáziuméhoz hasonló értékű, de nem elméleti, hanem gyakorlati irányú műveltséget és ezáltal főleg intelligenciát nyújtó középiskola álljon rendelkezésre.

Mindamellet, noha a gyakorlati pályára készülők %-a javít a képen, mégis megállapítható a sajátosan középiskolai végzettségre való törekvés túltengése a szó egészségtelen értelmében. Egészségtelen azért, mert egyúttal szellemi vagy legalább is hivatalnoki-irodai pályákra való tódulást jelent, nem pedig azért, mintha nem volna kívánatos a magasabb műveltségnek szélesebb rétegekre való kiterjesztése. Mihelyt a középiskolákba való tódulás indítéka művelt iparossá, gazdává stb. válni törekvés lesz, azonnal alapját fogja veszteni az érettségizők számarányának — ma még, sajnos, alapos — sokallása. A kívánatos és helyes cél, amelyre mind az egyén, mind a nemzet boldogulása érdekében törekednünk kell, az, hogy a fiatalok az ő elméleti, gyakorlati vagy mechanikai jellegű értelmi képességeiknek megfelelő irányú iskolákban nyerjenek képzést. A valódi kultúrfőlény elválaszthatatlan a helyes irányú pályaválasztástól, mert abban áll, hogy mindenkit tehetségének iránya szerint képez ki és használ fel. Csak a képesség és arra való szerezni az egyéni szaktudás gazdaságos, vagyis csak ez éri el legkisebb költséggel az egyéni szaktudás legnagyobb fokát és e legnagyobb hozzáértésnek legteljesebb mértékben, mert kellő helyen való érvényesülését. Ma az a helyzet, hogy mind az elméleti, mind a gyakorlati középfokú iskolák, tehát egyfelől pl. a gimnázium, másfelől az ipariskolák tanárai és igazgatói panaszkodnak, hogy a tanulók nagyobbik fele nem üti meg a mértéket, negyede sem való sok esetben arra, hogy jó szakember legyen vagy magasabb tanulmányokra bocsássák. Ez a jelenség csak azt bizonyítja, hogy a gyakorlatban nálunk a kultúrfőlény hamis felfogása érvényesül, az, amely nem törődik vele, hogy a gyermek a neki megfelelő iskolafajt végzi-e. Kellő pályaválasztási irányítás és tanács megfogadása mellett oly gyermekek, akik a gimnáziumban a latint és a magasabb irodalmi-történelmi ismereteket nehezen képesek befogadni, de jól megállnák helyüket pl. egy elektrotechnikai iskolában és megfordítva, kölcsönösen kicserélődnének. Az iskolai minősítés értékét tehát nem szállítanak le, hanem emelnék. Mert a tanulósergeknek az a bizonyos oda nem való hányada sem feltétlenül tehetségtelen,

csak elméleti iskolatípusba jár, tehát nem abban a gyakorlati irányban kap kiművelést, amelyet képességeinek iránya kívánna, vagy ellenkezőleg, gyakorlati iskolába jár, noha képességei nem gyakorlatias természetűek.

Azzal szoktak érvelni a szellemi és főleg a hivatalnoki pályaválasztás túltengésének vádjával szemben, hogy ma minden pályán sokan vannak, az iparosok és kereskedők tanonctartási joga pedig korlátozott. Azonban tapasztalat szerint állítható, hogy a tanoncoknak jelentkezők a legtöbb esetben alkalmatlanságuk folytán nem tudnak elhelyezkedni, és hogy a rátermett tanonc, de még inkább a valóban kitűnő szakmunkás ma is könnyen, sőt igen előnyösen szokott elhelyezkedést nyerni és ott előrejutni. Igaz továbbá az is, hogy az érettségizettek jelentős része, a gazdasági viszonyok nyomása alatt, kénytelen ipari vagy más gyakorlati elhelyezkedést keresni. Ezáltal pedig jótékonyan érvényesíti a magaműveltségét az iparosréteg szellemi színvonalának emelkedését illetően. A megélhetés kényszere azonban nem az a tényező, amely szükségkép egyúttal helyesen irányítaná a pályaválasztást, oly módon, hogy elméleti pályán hagyná a valóban jó elméleti képességűeket, gyakorlati foglalkozások körébe pedig azokat utalná, akiknek ezekhez van képességük.

A pálya elhibázása régebben is szerencsétlenség volt, de oly szerencsétlenség, amely a világháború előtti időben csak az egyént érintette: az elhibázott pályát aránylag könnyen meg lehetett változtatni, a nemzet gazdasági élete nem ment keresztül semmiféle összeroppanáson és nem küzdött válsággal, tehát nem volt nyomós a közösség életében a pályaválasztás. Ma azonban, a nemzetek végsőig fokozott gazdasági és kulturális versenye idején, a magyar nép csak erőinek és képességeinek legjobb, legcélszerűbb felhasználásával állhatja meg helyét. E szemszögből nézve azonban táblázatunk az ifjúság pályaválasztásának oly tájékozatlanságát és egyoldalúságát mutatják és egymagában e tény is az elhibázott pályaválasztásnak oly nagy arányára enged következtetni, hogy ez az állapot sürgős orvoslást követel; tovább így nem maradhat a nemzet óriási és esetleg jövátéhetetlen kára nélkül, hanem segítenünk kell rajta a pályaválasztási tanácsadás országos megszervezésével és általánossá tételével.

A legnagyobb a baj természetesen azoknál az ifjaknál, akik 6—7 hónappal életük nagy fordulója előtt még egyáltalában nem tudnak semmi határozott feleletet adni szándékolt életpályájuk felől. A negatív válaszoknak különböző fajait fentebb már részleteztük. Azonban nem csupán a válaszoknak ez a csoportja, hanem a pozitív és határozott válaszok is óriási és szomorú hiányokat mutatnak a pályák felől való tájékozottság tekintetében. Ez a tájékozottság az élethivatás megtalálásának második követelménye. Nem

elegendő a pályaválasztás határozottsága, hanem szükséges az is, hogy a pályát választó minél nagyobb körét ismerje az elhelyezkedési lehetőségeknek.

Mivel a pályaválasztók szociális és gazdasági irányítás nélkül magukra vannak hagyva, a nemzetgazdász és a szociálpolitikus csak komor fejcsóválások közepette olvashatja a pályaválasztásnak fent megadott statisztikáját a különböző foglalkozások között való megoszlás tekintetében. Utóbbi ugyanis mindennek mondható, csak a nemzet gazdasági élete szempontjából észszerűnek nem.

Közleményünknek végére érkezünk el. Az eddig elmondottak talán világossá tehetik, hogy miért kell a modern nevelés egyik központi kérdésének tekintenünk a pályaválasztást és pályaválasztási tanácsadást. A nemzeti nevelés egyik főfeladata, hogy a felnövekedő ifjúságot belenevelje különböző arravalóságai szerint a nemzet munkájába és feladatába. A hivatás az életnek oly területe, amelyen az egyén és a közösség igényei és jogai egymást feloldhatatlanul és természetszerűleg áthatják. A hivatás lényegébe való belemélyedés nem csupán annak erkölcsi és politikai jelentőségét mutatja meg, hanem felismerteti velünk a hivatás összeshívódását a társadalom és a gazdasági élet egész alkatával. Ezért a pályaválasztási tanácsadás általános megszervezése és szakszerűségének biztosítása égetően fontos és sürgős nemzeti feladatunk.

Noszlopi László.

A TÖRTÉNELMI MEGISMERÉS ÉRTÉKE.

Az elmúlt század valóságos történelmi adatrengeteget hordított össze. Valójában úgy volt, ahogy a századforduló egyik történész mondotta: az adatrengeteg összehalmozása megfelelt a kor pozitivistá szellemének, de el is borította a lényegét, a történelem benső törvényeit, a szellem életét. Hiányzott a történelem-szemléletből az *egyetemesség*, a végső összefüggések keresése. Így a történelem tárgyi tényezőinek, a történelmi tényeknek gondos, aprólékos kutatása csak *bevezető* munka maradt. Ennek a századnak a történészei viszont éppen a betetőzést akarják elvégezni. Keresik a történelemben a szellem törvényeit: a historikumot. Azt tartják, hogy a történelem csak azért ismerhető meg, mert a történelmi szemlélőjében és a történelmi multban ugyanaz a szellem, az egyetemes emberi szellem bontakozik ki. Akkor ismertem meg a multat, ha felismertem benne azokat a törvényeket, amelyek életté alakították. Ugyanezek a törvények alakítják az én sorsomat is. Így az ember a történelem megismerésekor saját magát keresi.

Természetes, hogy a nevelés is követte a történelem szemlélésének változását. A *mult* célja az volt, hogy pontos adatsorokat